

Սէրն 'ի սրբտին էր բարձրագահ ,
 Եւ յոյս առոյգ փարատէր զահ :
 Տեսեալ ըզնա՝ երանեցին
 Եւ երանէր անձամբ անձին :
 Եւ արանց էր եւ երթայր ,
 Եւ յերթն առնուլ՝ աշխարհ թընդայր :
 Թեթեւ թըռէր բաղդն իւր վառվառ ,
 Կարապետեալ փառաց 'ի փառս ,
 Եւ վարդապոյն ոլորտն հանդէպ
 Կայնէր , տեղի տայր ճեպ ընդ ճեպ .
 Կնքն ըզսրբտին յիշելով սէր՝
 Շողայր շարժէր ճակատ վըսեր .
 Եւ ծածանեալ գիտակս ընդ ուս
 Թաթափելով բոց ընդ աչկունս ,
 Իբր երիվար ուղղմիկ փռնչէր ,
 Եւ խոյանայր եւ յառաջէր :
 Եւ արանց էր եւ երթայր . . .
 Եւ երթիցէ մինչեւ ցոր վայր : . . .
 Կամ մ' իջուցեալ զաչս 'ի գետին ,
 Եւ զինչ 'ի տես գայր առ ոտին : . . .
 Ինդէր պաղի փաղփուն ճակատ ,
 Ինդէր մածնուն վարսք ոսկեհատ . . .
 Որպէս փայլակն խաղաղի ,
 Սէրն 'ի սրբտին մէջ նըւաղի .
 Եւ վերջոտնեալ տասն ասպարէս ,
 Եւ մոռանայ զընաւ զիւր հանդէս : . . .
 Ի՛հ , անփախուստն հանուրց սահման՝
 Եւ մա՛նջըրպետ կայր՝ գերեզման : —
 Եւ արանց էր՝ եւ չերթայր ,
 Իսն 'ի յերեր սիրտն թընդայր : . . .
 Եւ եւն 'ի մայրն խորասոյգ ,
 Ի ուսին ու աստեղք ամպրոպայոյգ .
 Եւ սաւար խոնաւ տարածեալ շուրջ ,
 Զողմն ցրտին , բընութիւն լուրջ .
 Եւ կինք մածեալ իբրու քարայր ,
 Եւ սոսափիւն մահու գոռայր : . . .
 Եւ ոգւոց եհան , « Ի՛հ յոյս , ո՛հ սէր » . . .
 Ի ոչինչ զիտէր , ոչինչ լըսէր : . . .
 Ի ազել զվըհիւն այն ոսն ամբարձ ,
 Եւ վիհն՝ անեղբ էր եւ անդարձ . . .
 Եւ արանցն այն՝ ոչ եւս էր . . .
 Ի՛հ , ոչ եւս յոյս , ո՛հ , ոչ եւս սէր : . . .

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Շատ ձեղ մարդու ծնկոյրները քան զգլխի
 աւելի խոնկն ու խելացի են :

Ի՞նչ խօսքը մէկու մը բերնէն լսեցի ,
 ու խնտալս եկաւ . և առջի բերան կատա-
 կով զրուցուածք մը երեցաւ ինծի : Որ
 կ'ըսէր թէ նոր ծնած տղու մը կը սկը-
 սին մէկէն ծնկուրները խաղալ կայտուիլ ,
 տարածիլ , կծկիլ , երկնալ , կարճիլ .
 միով բանիւ հանդարտ չեն կենար : Ու
 երբոր խանձարուրը քակես , կը տեսնաս
 որ ծնկուրները ոտքերով հանդերձ վեր
 կ'ելլեն . և թէ որ սանկ բաւական ուժ
 մ'ալ անոնց կարողութեանը միաբանե-
 լու ըլլար , քայլելին ալ կը տեսնայիր :
 Հարկաւ տեսած ես հորթուկները ,
 մորուկներն ու վառեակները և , որ դեռ
 հազիւ ծնած՝ ոտքի վրայ կը կենան ու կը
 վազվզեն : Երկնցնէք՝ վերջապէս կե-
 նաց առջի պաշտօնը կը կատարեն . և թէ
 որ լաւ քննես , կը տեսնաս որ քան զձեռ-
 քը և քան զուրիշ անդամները մարդուս
 աւելի հարկաւորներն ասոնք են : Ի՛նչ
 շատ յատկութիւն կրնայի ըսել . բայց ես
 հոս իրենց մէկ յատկութեանը վրայ կը
 կենամ , որն որ մեծ օգնութիւն կու տայ
 մարդուս , թէ որ յանկարծ վտանգի մը
 մէջ գտնուելու ըլլայ : Եւ ան ատեն յայտ-
 նի կը տեսնաս որ ծնկուրները շատ ան-
 գամ քան զգլուխը լաւ խելք կը բանե-
 ցնեն եղեր : (Երկնակի համար . ըսենք
 թէ մէկը ուրիշի մը դէմատեղութիւն ու-
 նենալով սկսի զանի անիծանել ու յիշոց
 տալ անոր , ու ան ալ առջինին . ան քեզի
 աղէկ կուր մը : Բայց թէ որ ասոնք ու-
 զենային շիտակ խրատի մտիկ ընել , կը
 տեսնէին , որ դեռ բարկութիւնը երկու
 կողմանէ չսաստկացած , շարունակ ծըն-
 կուրները կը սկսին վարէն ձայն տալ ի-
 ընց ու խրատել , Մարդիկ , մի՛ ընէք , մի՛
 դի՛ Ռողո՛ղէք , Բռնա՛մարտի՛նս ու՛ ի՛նչ . և
 որովհետեւ ծնկուրները չունին կենդանի
 բարբառ , ուստի ազգրին տակէն կը սկսին
 ուժով գողալ . թէ որ մտիկ ըրին անոնք

իրենց ազգարարութեցը, անձնաս խաղըսե-
ցան . իսկ թէ որ չէ, ալ իրարու աչքն
ալ կը հանեն, գլուխնին ալ կը պատռեն,
զիրար ալ կը սպանեն . վերջապէս ողջ
ալ մնալու ըլլան, հանգիստ առած տե-
ւերնին բանտ կ'ըլլայ . ինչպէս նման դի-
պուած մը սլատահեցաւ անցեալները,
որ հիմա հոս կը պատմենք :

Շուկայի մը մէջ առջի բերան երկու
մրմունջու ձայն կը լսուէր, բայց ինչ պատ-
ճառէ առաջ գալը չէի գիտեր ու չէի
հասկընար իրարու զրուցածնին, վասն
զի կարծես թէ երկու ձայներն ալ հե-
ռու անտառէ մը կու գային . բայց հետ-
զհետէ անանկ բարձրացան այս ձայնե-
րը, որ ալ սկսան բառերն ալ իմաստներն
ալ որոշ որոշ լսուիլ . վերջապէս իմա-
ցուեցաւ որ ասոնց մէկը պանդոկապետի
միւսն ալ օտարականի մը ձայն էր : Պան-
դոկապետը կ'ըսէր օտարականին . Ես
քեզի կերակուր տուի ու զքեզ պահեցի
պանդոկիս մէջ, արդարութիւնը կը պա-
հանջէ որ դու ալ հատուցանես : () .
օտարականն ալ կ'ըսէր . Վիտեմայո՛, ի-
րաւունք ունիս դու, բայց եկուր նայէ
որ ես ալ ստակ չունիմ, կը սպասեմ որ
գայ : Պու ստրկի կը սպասես, բայց ես
նայինք քեզի կուզեմ սպասել, կ'ըսէ պան-
դոկապետը : Ես ատեն կը դառնայ օտա-
րականը կ'ըսէ . Ե՛ս քեզ հրաման կու
տամ, ինչ գրաւ որ կ'ուզես առ ինձմէ ու
պահէքովդ : Եայց ատ բանը իմ աղնու-
ութեանս ձեռք չտար, կ'ըսէ պանդոկա-
պետը :

Ես խօսքիս տաքնալով մը կ'ըսէ օտա-
րականը . Ես ինչ տեսակ ազնուութի
է որ այսպիսի փողոցի մը մէջ ետեւէս ըն-
կեր կը պուռաս ու կը կանչես, իբրեւ
թէ խաբեբայ մը ըլլայի : Կամաց եկուր
պարոն, ես խաբեբայ մաբեբայ չեմ գի-
տեր, օրէնքը այս է, պարտքդ է, պիտի
վճարես : Ե՛ս մ'ալ ինչ տեսնես, առաջ
որ սկսեր էին շէնքով շնորհքով իրարու
հետ խօսիլ, երթալով անշէնցաւ ան-
շնորհքացաւ խօսքերնին ալ կերպարանք-
նին ալ . ու ալ սկսան իրարու դէմ իրենց
երկրին ցած ածականները գործածել
զի մէկը վենետիկցիներէն կը խօսէր, մէ-

կալը թուքաներէն : Եւ այն կամաց կա-
մաց մրմունջ, այն աստիճանի բար-
ձրացաւ, որ առջի բերան մօտէն չսողը,
ետքէն սկսաւ հեռուէն տանիքներուն
վրայէն աշտարակներէն լսել . և այն
աստիճանի հասաւ կատաղութիւննին,
որ եթէ ծնկուրները խոհեմութիւն
չունենային, անշուշտ իրարու արիւնը
կըթափէին : Ե՛ս մ'ալ ան կատաղութե-
ատեն օտարականը (չեմ գիտեր թէ կը
ձեւացընէր թէ իրացընէ) ձեռքը ու-
ժով մը գրպանը խօթեց, ու անանկ մը
ցուցուց՝ որ կարծես թէ դանակ կը փրն-
տուէր : Ես սպառնալից շարժմունքէն
պանդոկապետին ծնկուրները ալ աւելի
սաստիկ սկսան դողալ . որ արդեօք քա-
նի անգամ առաջ ալ դողալով խրատեր
էին զինքը, բայց այս վախնալու երեւոյ-
թին վրայ ծնկուրները ուժով մը ցըն-
ցելով զինքը, թէ թեւ յարդի մը պէս բռն-
նեցին ամբողջ մարմինը հոնկէց անդին
հրեցին, որ ալ աչքը դարձած չորս ոտ-
քով սկսաւ փախչիլ, ու չտեսնալով դի-
մացը եղածը, ցնաց կատաղաբար զար-
կաւ գլուխը հայելագործի մը խանու-
թին ու մեծկակ հայելի մը վար ձգեց
ջարդուբուրդ ըրաւ : () օտարականը այս
շշուռնը լսելով ծնկուրները դողալով ազ-
դեցին իրեն որ հիմա հայելագործը քեզ
մէ պիտի ուզէ կոտորած հայելոյն գինը .
աս վախէն մէկէն անցաւ կատաղութիւն
ու սափորի մէջ կեցած եղի պէս պաղե-
ցաւ մնաց, ու կամացուկ մը առաւ քալեց .
պանդոկապետն ալ մէկալ կողմէն թո-
ղուց փախաւ :

Ե՛ս աս դէպքն որ լսեցի, ես ալ ի-
րաւունք տուի ան մարդուն ըսածին, որ
իրացընէ շատ անգամ գլխէն աւելի կը
խորհին եղեր ծնկուրները :

ԿՈՇԾԻ